

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»**

В І С Н И К

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ВІННИЦЬКОГО ГУМАНІТАРНО - ПЕДАГОГІЧНОГО
КОЛЕДЖУ**

ВИПУСК № 3 (50)

**СПЕЦІАЛЬНИЙ ВИПУСК
(ЗБІРНИК КОНФЕРЕНЦІЙ)**

Вінниця, 2025

ВІСНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу
РІШЕННЯ

Національної ради України
з питань телебачення та радіомовлення
щодо реєстрації суб'єкта друкованих медіа
№ 967 від 28 вересня 2023 року
Ідентифікатор медіа – R30-01367
Журнал

Журнал присвячений висвітленню широкого спектру теоретичних та прикладних проблем педагогіки, психології, окремих методик та філології, підтримує традиції інтеграції вишівської науки з практикою, сприяє поширенню досвіду наукової, науково-педагогічної та виробничої діяльності, становленню кадрів вищої кваліфікації; розрахований на спеціальну категорію читачів, зокрема педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів вищої, середньої та дошкільної освіти, здобувачів освіти та молодих науковців.

Вісник заснований у січні 2012 року, виходить 3 рази на рік

Мова видання: українська, англійська

Тематичні напрями Вісника:

- Інтеграція науки та практики як механізм ефективного розвитку
- Педагогічні та лінгвістичні аспекти викладання
- Германістика та славістика у сучасному науковому просторі
- Психолого-педагогічні умови формування та розвитку особистості вихованця
- Лабораторія педагогічної майстерності та професійного саморозвитку педагога
- Дисемінація передового педагогічного досвіду
- Challenges in Education
- Відомі імена року
- Проби пера
- Конкурси
- Рецензії

Номер затверджено на засіданні Вченої ради
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Протокол № 5 від 20 листопада 2025 року

Головний редактор: директор КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Войцехівський К.Ф.;
відповідальний редактор: методист коледжу, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, Руда Т.В., **медіа-редактор:** канд.пед.наук, доц. Марценюк О.Г.

Редакційна колегія: д-р.пед.наук, проф. Мисліцька Н.А., д-р.філол.наук Войцехівська Н.К., канд.філол.наук, доц. Січкарь С.А. (Уманський державний педагогічний університет ім. П. Тичини)

Відповідальність за зміст статей несуть автори
Матеріали видаються в авторській редакції

В 53 Вісник науково-методичних досліджень Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу : Випуск 3(50) /за заг. ред. К.Ф. Войцехівського. Вінниця : Твори, 2025. 266с.

© КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», 2025

ЗМІСТ

СЛОВО РЕДАКТОРА

РУДА ТЕТЯНА, АТЕСТАЦІЙНИЙ ПЕРІОД: МАРШРУТНИЙ ЛИСТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ПЕДАГОГА.....	7
---	----------

ФІЛОЛОГІЧНІ ГОРИЗОНТИ: НАУКОВИЙ, ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ, ФІЛОСОФСЬКИЙ, СОЦІАЛЬНИЙ, ІНКЛЮЗИВНИЙ, НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИЙ ВЕКТОРИ

СКРИПНИК НАДІЯ, ЛЕБЕДЬ ЮЛІЯ, КОГУТЮК ОКСАНА, МЕДВЕДЄВА ЛІЛІЯ, ІННОВАЦІЙНІ ПРАКТИКИ ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ.....	11
ГРИМАШЕВИЧ ГАЛИНА, УТОЧНЮВАЛЬНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ ЯК СКЛАДНИК СИНТАКСИЧНОГО ПРОСТОРУ ПРОЗОВИХ ТЕКСТІВ ЗБІРКИ СЕРГІЯ ЖАДАНА «АРАБЕСКИ»	17
КОСТЬ МАР'ЯНА, ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ФЕМІНІТИВІВ У МОВЛЕННІ УКРАЇНЦІВ.....	19
БЕРЕЗОВСЬКА ВІТАЛІНА, ГОНТАР НАТАЛІЯ, ХАРАКТЕРИСТИКА ОНЛАЙН-СЕРВІСУ КАНОТ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ДЛЯ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ, ПОВТОРЕННЯ ТА ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ	26
ДІБРОВА ОЛЬГА, ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	30
СТРЕМБІЦЬКА ЛАРИСА, КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПОЛЬСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У НАВЧАННІ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНСТРУМЕНТУ МІЖКУЛЬТУРНОГО ДІАЛОГУ.....	33
ФЕДОРЦОВА ОЛЕНА, МЕТОД КРЕАТИВНОЇ СТРУКТУРОВАНОЇ ІМПРОВІЗАЦІЇ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-ФІЛОЛОГІВ.....	36
ЦЕПКАЛО ТЕТЯНА, ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ У ПІДЛІТКОВІЙ ПЕРІОДИЦІ	39
МАРЦЕНЮК ОЛЕНА, ВИШНЕВСЬКА ЮЛІАНА, ФУРМАНЮК НАТАЛІЯ, КРИВОШЕЄВА ЛІЛІЯ, НАЗАРОВА АНЖЕЛІКА, ТВОРЧІСТЬ ПЕРЕКЛАДАЧА ЯК СПІВТВОРЧІСТЬ: СОЦІОЛІНГВАЛЬНИЙ ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ.....	46
ЛУЦИНКЕВИЧ ЛЮДМИЛА, РЕФЛЕКСИВНА СКЛАДОВА У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ДО ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ	54
БАРЩЕВСЬКА ІННА, РОЛЬ КАЗКОТЕРАПІЇ В ОСМИСЛЕННІ ВАЖЛИВИХ ЖИТТЄВИХ ЯВИЩ, ЗАСВОЄННІ ЦІННОСТЕЙ І МОРАЛЬНИХ НОРМ	59
БЕВЗА ДІАНА, РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ЖІНОЧОГО ГОЛОСУ У ДИСКУРСІ СУЧАСНОЇ ПРОЗИ.....	61
ВІННИЦЬКА АННА, ЕТИМОЛОГІЯ АНГЛОМОВНОЇ СУЧАСНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ТА ЇЇ ПЕРЕКЛАД НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ	65
ГАЛЬЯНОВА ОЛЕНА, ГОТОВНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ ДО ПОДОЛАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ВТРАТ У СУЧАСНІЙ ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	69
ІЩУК ВІКТОРІЯ, ШЕВЧУК АННА, ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ДОШКІЛЬНИКІВ.....	74
КІСЕЛЬОВ ДМИТРО, МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ Е.М. ХЕМІНГУЕЯ: РАННІЙ ЕТАП.....	79

ПЛАХОТНЮК ВІКТОРІЯ, ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ У ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ	85
ПОГОРЄЛОВА АЛІНА, ЕТИМОЛОГІЯ АНГЛІЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ТА ЇХНІ УКРАЇНСЬКІ ЕКВІВАЛЕНТИ	90
РОМАНУХА ЮЛІЯ, СКРИПНИК НАДІЯ, КЛОЧКО ТЕТЯНА, РОСЛА ІРИНА, ІНКЛЮЗИВНИЙ ПРОСТІР ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ: СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД	94
КУШКО ІГОР, ЛИСАК ІГОР, ПІДГОТОВКА ДО НМТ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: АНАЛІЗ ВИКЛИКІВ ТА СТРАТЕГІЧНІ РІШЕННЯ	98
ЗРАЛКО АННА, СУЧАСНІ МОВНІ ТРЕНДИ В РЕКЛАМІ ТА МАРКЕТИНГУ	101

РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ ОСВІТИ У ЗБЕРЕЖЕННІ І РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

ШАПОВАЛОВ ВОЛОДИМИР, РОЛЬ ЗНАННЯ ІСТОРІЇ В СТАНОВЛЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ	106
КОЗІГОРА МАРІЯ, ОСВІТА ЯК ЧИННИК СТАНОВЛЕННЯ МОРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ	110
МАРЧУК СЕРГІЙ, ОСВІТНЯ ПОЛІТИКА ЗА КНЯЗЮВАННЯ ЯРОСЛАВА МУДРОГО	113
ДЖУРАК СЕРГІЙ, ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА ОСВІТА У ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В. СУХОМЛИНСЬКОГО	116
МАКУШЕНКО СВІТЛАНА, КЛЮЧ ДО УСПІХУ: ЧОМУ ОСВІТА ЗАЛИШАЄТЬСЯ НАЙВИЩОЮ ЦІННІСТЮ	120
СМУШКО ВЛАДИСЛАВ, ТРАДИЦІЇ КОЗАЦЬКОЇ ВІЙСЬКОВО-ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ	123
МАРТИНЮК ЛЕСЯ, МАРТИНЮК ВАДИМ, ОСВІТА ЯК КАТАЛІЗАТОР САМОІДЕНТИЧНОСТІ	
СМАКОТА ЛАРИСА, ПАНАСЕНКО ТЕТЯНА, СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ	129
ТОКАР ЛЮБОВ, РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ МЕДІАОСВІТИ	135
КРЕВСЬКА ХРИСТИНА, ІНКЛЮЗИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ПРЕДМЕТУ “Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ” У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	140
ВОЙТЕНКО ГАЛИНА, ФЕЩЕНКО ЮЛІЯ, ПУБЛІЧНІ ПОДІЇ ЯК ОСВІТНІЙ РИТУАЛ: ФОРМУВАННЯ КОЛЕКТИВНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЧЕРЕЗ СВЯТКУВАННЯ	142
КУРИЖКА ВІКТОРІЯ, ТАРАСЮК ОЛЬГА, РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	144
СИНЄГУБ ЯРОСЛАВА, ДЖУГОСТРАНСЬКА ІРИНА, ОСВІТА І НАЦІОНАЛЬНА СВІДОМІСТЬ: МІСІЯ В УТВЕРДЖЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ	147
ЧЕМЕРИС ІРИНА, КОВАЛЬЧУК ІРИНА, ОСВІТА ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ВИКЛИКІВ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	149
ЗАГОРУЙКО НАТАЛІЯ, ЛЕБЕДИНЦЕВА ОЛЕКСАНДРА, ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ	153

ЗАЙЧЕНКО ІВАН, ПОГЛЯДИ ГРИГОРІЯ ВАЩЕНКА НА РОЗВИТОК СИСТЕМИ ОСВІТИ В САМОСТІЙНІЙ УКРАЇНІ	157
ЯРОВА АНАСТАСІЯ, ВПЛИВ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ ПОЛІПШЕННЯ МОТИВАЦІЙНОГО КОМПОНЕНТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....	161
КАЗАК ОЛЕКСАНДР, ОСВІТА ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ.....	164
КОБУК ОКСАНА, СМОКОВИЧ ТЕТЯНА, ПЕДАГОГІЧНІ СТРАТЕГІЇ РОБОТИ З МУЗИЧНО ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ	166
КУЗЬМИНСЬКА ДІНА, ТВОРЧИЙ ВИМІР ОСВІТИ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА УМОВА РОЗВИТКУ ТА ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ: КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ОГЛЯД ІДЕЙ КЕНА РОБІНСОНА.....	168
ОЖГО ДАРИНА, БУГАЙЧУК АНАСТАСІЯ, ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ УРОКІВ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	171
ПЕТРУК АННА, ІНТЕРАКТИВНІ ФОРМИ РОБОТИ НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	174
СУПРУН ЯНА, НАУМИЧ ВАЛЕРІЯ, МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	176
САВЧУК ОКСАНА, ОСТАПУК ВІКТОРІЯ, ФОРМУВАННЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЧЕРЕЗ ГРУПОВІ ФОРМИ РОБОТИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ	178
СТАНКЕВИЧ ІННА, НАВЧАННЯ ЯК ДІАЛОГ: РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ТА ПРИЙНЯТТЯ ЧУЖОЇ ДУМКИ	180
ЛЯШУК ДАРИНА, СУПРУНОВА АННА, ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ	184
КНЯЖУК ГАЛИНА, СВІТ ГРИ – СВІТ ЕМОЦІЙ: РОЛЬ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФОРМУВАННІ ПОЗИТИВНОГО НАСТРОЮ ДИТИНИ.....	186
ЛЮБОВ КИРЧ, ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВОЇ ТА КОМУНІКАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ	191
ШЕВЧУК ОЛЕКСАНДРА, ГЕДЗ ДАР'Я, ВСЕБІЧНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ У СУЧАСНІЙ РОДИНІ	195
ОСИП ЮРІЙ, ОСИП МАРІЯ, ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ МАЙБУТНІХ СТОМАТОЛОГІВ ЗАСОБАМИ НАВЧАННЯ БІОХІМІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ....	199
ГОЛЯ ГАЛИНА, ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ.....	204
СВЯТЕНКО БОГДАНА, РІЗНІ ПОГЛЯДИ НА КОНЦЕПЦІЮ СЛОВА “WAR”	207
ПРИСЯЖНЮК ОЛЬГА, МОВНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТА МОВНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ.....	211
ЛИСИЙ АНАТОЛІЙ, ПОЧАТКОВА ОСВІТА ПІД РУМУНСЬКОЮ ОКУПАЦІЄЮ В ОДНОМУ ПОДІЛЬСЬКОМУ СЕЛІ (1941-1944).....	215
КУШКО ІГОР, ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: АНАЛІЗ НОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА	219
БУГА ОКСАНА, СУЧАСНИЙ СТАН ТА РИЗИКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ	222

ОСАДЧУК АЛЛА, УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ШТРАФУ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ СТОРОНИ ПИТАННЯ.....	228
МАРІЯ – ВІКТОРІЯ ВІКТОРУК МАДЯРА, ДУХОВНО-МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НА ХРИСТІЯНСЬКИХ ЦІННОСТЯХ.....	230
ГАЛАЙДА СТАНІСЛАВ, ПСИХОЛОГІЧНИЙ КОМФОРТ У ЗАКЛАДІ ОСВІТИ ЯК УМОВА ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ	233

МЕТОДИЧНА СКАРБНИЧКА

ІВАНОВА НАДІЯ, «ДІТЛАХИ В САДОЧКУ ГРАЛИ – СВЯТО РАДО ЗУСТРІЧАЛИ»	236
НАГОРНЮК ВАЛЕНТИНА, МАЗУР АЛЬБІНА, РОЗВИТОК МУЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ВОКАЛЬНОЇ ТА ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ ІМПРОВІЗАЦІЇ.....	240
МАШТАЛЯР ЙОСИП, ФОРМУВАННЯ СЦЕНІЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ВОКАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	244
МЕЛЬНИК ЄВГЕН, ФУТЗАЛ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ШКОЛЯРІВ	246
МЕЛЬНИК СВІТЛАНА, РОЛЬ ВИКЛАДАЧА З ДОДАТКОВОГО МУЗИНСТРУМЕНТУ У ФОРМУВАННІ ТВОРЧОЇ ІНІЦІАТИВИ ТА ІНТЕРЕСУ ДО МУЗИКИ.....	250
СЛОБОДЯНЮК ОЛЕНА, КОМПЛЕКС ІГРОВИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ РОЗВИТКУ СЕНСОРНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ СФЕРИ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ В ПРОЦЕСІ КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВОЇ РОБОТИ.....	255
ТЕРЕПА АЛЛА, МЕТОД ПРОЕКТІВ ЯК ОДНА З ПРОВІДНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ В ПЕДАГОГІЧНОМУ КОЛЕДЖІ	262

ВИМОГИ

до підготовки науково-методичних статей

РОЛЬ ЗНАННЯ ІСТОРІЇ В СТАНОВЛЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ

УДК 377.8.015.31:172.15]:94(477)

ШАПОВАЛОВ ВОЛОДИМИР,

викладач суспільних дисциплін, спеціаліст вищої категорії,
викладач-методист Могилів-Подільський медичний фаховий коледж

***Анотація.** У статті розглядається значення знань з історії у формуванні національної свідомості особистості та суспільства. Визначено, що історія є не лише джерелом знань про минуле, а й важливим засобом виховання любові до Батьківщини, шанобливого ставлення до культурної спадщини та державності.*

***Ключові слова:** свідомість, національна свідомість, національна самосвідомість, історична пам'ять, патріотизм, ідентичність.*

Історія — це духовний скарб кожного народу, дзеркало його минулого, ключ до розуміння сьогодення. Без знання історії людина втрачає зв'язок із власним корінням, а народ — із власною ідентичністю. Саме тому знання історії має виняткове значення для становлення національної свідомості, формування громадянської позиції, розвитку патріотизму та зміцнення державності.

Сучасне українське суспільство переживає складний період державотворення, відстоює незалежність і культурну самобутність. У таких умовах особливо важливим стає питання формування національної свідомості громадян, адже саме вона є духовною основою єдності народу.

Постановка проблеми. Попри наявність значного історичного матеріалу, у суспільстві спостерігається недостатній рівень усвідомлення ролі історії у формуванні національної ідентичності. Часто історичні події сприймаються лише як сухі факти, а не як частина духовного досвіду народу.

Проблема полягає в тому, що втрата історичної пам'яті веде до послаблення почуття національної єдності, патріотизму та громадянської свідомості. У зв'язку з цим виникає необхідність з'ясувати, як саме знання історії впливає на формування національної самосвідомості особистості, та

які шляхи можна використати для підвищення інтересу до історичного минулого серед сучасної молоді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування національної свідомості через вивчення історії привертає значну увагу сучасних науковців, педагогів і культурологів. У своїх працях М. Грушевський, І. Крип'якевич, Д. Яворницький підкреслювали, що знання історії є основою самопізнання народу та його духовної єдності. Вони розглядали історію не лише як послідовність подій, а як процес формування національного характеру та державницького мислення.

Сучасні дослідники — І. Бех, О. Субтельний, Я. Грицак — наголошують, що саме історична освіта формує в молоді громадянські та патріотичні цінності. У працях С. Кульчицького, Н. Яковенко, В. Смоля розкрито значення історичної пам'яті для збереження національної ідентичності в умовах глобалізації та інформаційних викликів.

Особливу увагу питанням формування історичної свідомості в умовах сучасних суспільних змін приділяють фахівці Українського інституту національної пам'яті. У їхніх публікаціях підкреслюється, що поширення правдивих знань про минуле є важливим засобом протидії інформаційним

маніпуляціям та збереження духовної стійкості народу.

Метою статті є розкрити значення знання історії у процесі становлення національної свідомості, визначити його виховну, духовну та суспільну роль, а також показати, як історична пам'ять сприяє зміцненню патріотизму та громадянської відповідальності. У час, коли інформаційний простір часто спотворює історичні факти, надзвичайно важливо розуміти справжнє значення минулого для формування освіченої нації.

Виклад основного матеріалу. Кожен народ має свою історію, яка сприяє розвитку національної ідентичності через збереження і відтворення культурних, ментальних, психологічних основ. Він має й свою особисту історичну пам'ять, яка відрізняє його від інших народів та являє собою колективне, спільне уявлення про історичне минуле, відповідно закладає фундамент національної ідентичності [2].

Національна свідомість — це усвідомлення своєї приналежності до певного народу, відчуття гордості за його досягнення, готовність захищати його честь і незалежність. Вона не виникає спонтанно, а формується поступово — через виховання, культуру, мову, традиції, освіту. Проте саме знання історії відіграє у цьому процесі провідну роль, адже допомагає людині усвідомити, ким вона є і до якого історичного шляху належить її народ. Якщо молодь володіє історією свого народу, то краще розвивається їх національна самосвідомість.

Свідомість — це надзвичайно специфічний, непередметний об'єкт вивчення. Свідомість набуває своєї завершеності та цілісності через самосвідомість.

Доречним буде, на нашу думку, розмежувати терміни «національна свідомість» та «національна

самосвідомість». **Національна свідомість** виступає як усвідомлення спільнотою або окремою людиною своєї національної належності, спільної історичної долі, спорідненості геополітичних, культурних, соціальних, історичних інтересів. Вона пов'язана із самоідентифікацією нації [9]. Якщо говорити про **національну самосвідомість**, то це особливий динамічний складник самосвідомості особистості, який включає в себе усвідомлення індивідом специфічних рис власної нації, відмінних від інших, її історичного минулого, а також відношення до цінностей, які нація напрацювала в процесі свого розвитку.

Дослідниця національної самосвідомості Є. Зелінська зауважує, що історичний фактор є одним з основних, бо саме ті чи інші історичні події ведуть до розквіту або навпаки пригнічують національну самосвідомість і націю взагалі [3].

В Україні 25.06.2009 року Колегією Міністерства освіти і науки України було схвалено основні принципи національного виховання студентської молоді [6]. В концепції зазначено, що національне виховання об'єднує суспільство, формує світоглядні позиції та ціннісні орієнтири молоді. Утворюється спільнота людей, які об'єднані національною ідеєю, формується особистість, як громадянин України незалежно від походження, віросповідання.

Людина, яка знає історію своєї Батьківщини, може об'єктивно сприймати події сучасності, відчувати відповідальність за майбутнє, берегти та шанувати національну мову, культуру. Саме вивчення історичних фактів про героїчну та відважну боротьбу українського народу формує громадянську самосвідомість молоді.

Історична пам'ять — це не лише сукупність знань про минулі події, а й духовна енергія, що живить народ і допомагає йому вистояти у випробуваннях. З

покоління в покоління передаються легенди, пісні, звичаї, спогади — усе це створює неперервний зв'язок між минулим і теперішнім. Саме завдяки історичній пам'яті народи зберігають свою самобутність навіть у часи поневолення.

Історія України сповнена прикладів боротьби за свободу та гідність. Наш народ пройшов складний шлях — від Київської Русі до козацької доби, від втрати державності у XVII–XVIII століттях до відродження незалежності у XX столітті. Кожен із цих етапів залишив глибокий слід у національній свідомості українців. Пам'ять про визвольні змагання, про героїв Крут, учасників Української повстанської армії, про події Революції Гідності — усе це формує наше розуміння, що свобода і незалежність ніколи не даються легко.

Вивчення історії — це не лише процес накопичення знань, а й важливий виховний чинник. Через знайомство з життям видатних діячів минулого в молоді формується почуття любові до Батьківщини, пошани до традицій, гордості за свою культуру. Слід приділяти особливу увагу ролі визначних постатей і подій в історії, які відіграли ключову роль у становленні української державності [4]. Це допомагає студентам краще зрозуміти значення національної ідентичності та гордості за свою країну. Тарас Шевченко, Іван Франко, Леся Українка, Михайло Грушевський, Симон Петлюра, Степан Бандера — ці постаті є не просто іменами з підручників, а символами боротьби за національну ідентичність, свободу слова, мови та віри.

Патріотизм не народжується лише з емоцій — він ґрунтується на знаннях і розумінні. Людина, яка знає історію свого народу, не піддається пропаганді, здатна критично оцінювати інформацію та відстоювати правду. У цьому сенсі історична освіта має величезне значення для формування свідомих громадян.

Основними завданнями викладача для розвитку патріотизму на заняттях історії є:

1. Стимулювати інтерес до вивчення історії своєї країни. Щоб досягти цього, викладачеві потрібно вміти на заняттях подати матеріал у захоплюючій формі, використовувати цікаві факти, історичні артефакти, відео- та аудіоматеріали для залучення уваги студентів.

2. Використовувати інтерактивні методи навчання, такі як дискусії, рольові ігри, проектна діяльність. Це дозволяє залучити студентів до активної участі у вивченні історії та сприяє формуванню їхнього патріотичного ставлення до минулого і сучасності.

3. Велику увагу приділяти вивченню традицій, обрядів, архітектури та мистецтва, формувати гордість за власну культуру та спадок попередніх поколінь.

4. Сприяти формуванню патріотичних почуттів, вивчаючи детально історичні події, які відображають героїзм та відданість нації.

5. Важливо розвивати у студентів критичне мислення, надавати їм можливість самостійно досліджувати історію своєї країни, використовуючи різноманітні джерела інформації та методики дослідження.

6. Також необхідно активно впроваджувати позаурочні заходи, такі як екскурсії до історичних пам'яток, участь у виставках та конкурсах історичних досліджень. Це допомагає студентам побачити історію не лише як набір дат і подій, але й як живу та цікаву науку, яка має важливе значення для їхнього життя [1].

В.О. Сухомлинський підкреслював, що **«патріотичне виховання** — це сфера духовного життя, яке проникає в усе, що пізнається, робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується...» [7, с. 150]. Викладач історії засобом свого предмета проектує людину, виховує на своїх заняттях юного патріота,

формує патріотичні почуття і переконання на історичних прикладах. Такий підхід дає можливість налаштувати студентів, здатних взяти на себе відповідальність за майбутнє своєї країни та активно долучитися до її будівництва.

У XXI столітті, коли світ стає дедалі глобальнішим, а інформаційні потоки безмежні, особливо важливо не втратити власну національну ідентичність. Вивчення історії допомагає зберегти духовну незалежність, поважати себе і свою країну серед інших народів.

Саме тому вивчення історії має бути не формальністю, а живим процесом — цікавим, осмисленим і глибоким. Молодь повинна розуміти, що минуле — це не «щось давно минуле», а основа, на якій стоїть сучасність.

Кожне заняття історії України може стати моментом формування патріотичних почуттів та громадянської свідомості студентів. Викладачі історії мають велику відповідальність перед нацією в цьому процесі. Викладач історії повинен свідомо брати на себе цю відповідальність та мати за мету зробити кожне заняття цікавим та пізнавальним [5].

У різні часи українці виборювали свою незалежність і сьогодні Україна знову переживає випробування, які показують, наскільки важливо мати сильну національну свідомість. Герої, що захищають нашу державу, спираються не лише на зброю, а й на віру в правоту своєї справи, у справедливість історії.

Як зазначає П. Вербицька, важливим завданням історичної освіти є формування критично мислячої особистості, яка здатна критично оцінити минуле і сучасне, розуміти та поважати погляди інших людей, виявляти готовність до діалогу та здатність здійснити усвідомлений вибір на основі стійких ціннісних орієнтацій. Тому сучасна історична освіта має потенційні можливості

стати чинником примирення різних моделей історичної пам'яті, засобом конструктивного діалогу про минулі та сучасні проблеми суспільного розвитку [2].

О. Удод, аналізуючи значення історичної освіти, наводить погляди відомих діячів, які по-різному оцінювали її роль. Одні висловлювали цілковиту підтримку — наприклад, О. Бісмарк зазначав, що шкільний учитель історії зробив для об'єднання Німеччини більше, ніж сила зброї. Інші ж, навпаки, вважали історію небезпечною, як-от П. Валері, який писав: *«Історія — це найнебезпечніший продукт, створений хімією інтелекту, бо вона робить нації злими, зухвалими, нетерпимими й самовдоволеними»*. У різні періоди розвитку європейських держав ставлення до історичної освіти було настільки суперечливим, що навіть порушувалися питання про її заборону. Так, після невдалих мирних переговорів у Югославії наприкінці 1980-х років міністр закордонних справ Португалії П. де Пінхейро пропонував на півстоліття вилучити історію зі шкільних програм [8].

Сьогодні основним завданням історичної освіти полягає у формуванні вміння критично мислити — розуміти мотиви та логіку дій людей, пояснювати поведінку різних соціальних груп у певних історичних умовах.

Висновки і перспективи дослідження. Знання історії є фундаментом формування національної свідомості, адже саме через усвідомлення минулого людина пізнає свій народ, його шлях, традиції та духовні цінності. Історична пам'ять допомагає суспільству зберігати єдність, протистояти зовнішнім впливам і виховувати покоління громадян, здатних відповідально ставитися до майбутнього своєї країни.

Історія не лише відтворює події минулого, а й формує світогляд, моральні орієнтири, патріотичні почуття. Вивчення історії

України сприяє розвитку любові до Батьківщини, гордості за її здобутки, поваги до боротьби попередніх поколінь. Народ, який знає своє минуле, ніколи не стане безликою масою — він зберігає власну гідність і здатен створювати сильну, незалежну державу.

Отже, знання історії — це не просто частина освітнього процесу, а важливий

чинник духовного і державного розвитку. Від рівня історичної свідомості залежить майбутнє нації, її єдність і здатність протистояти викликам сучасності. Формування історичної пам'яті має бути одним із головних завдань освіти, культури та виховання молоді в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Ващенко Г. Г. Виховний ідеал: підруч. для педагогів, молоді і батьків. Полтава. 1994. 190 с.
2. Вербицька П. В. Проблеми історичної пам'яті у проекції на завдання сучасної історичної освіти. *Вісник Національного Університету «Львівська політехніка». Держава та армія. 2012. № 724. С.251-254.*
3. Зелінська Є. І. Національна самосвідомість та фактори її формування. Філософські проблеми гуманітарних наук. 2009. URL: <http://www.infolibrary.com.ua/books-text11405.html>
4. Методичні рекомендації щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах. URL: mon.gov.ua/patriotichne-vix-metodichni-19-05-2015.pdf
5. Методичні рекомендації щодо 100-річчя української революції 1917-1921 років. URL: <http://www.memory.gov.ua/methodicmaterial/metodichni-rekomendatsii-do-100-richchya-ukrainskoi-revolutsii-1917-1921-rokiv>
6. Про затвердження Концепції національного виховання студентської молоді. Рішення Колегії міністерства освіти і науки України від 25.06.2009. Протокол N 7/2–4. URL: <http://zakon.nau.ua>
7. Сухомлинський В. О. Як виховати справжню людину. Вибрані твори: у 5 т. Київ: Радянська школа. 1976. Т.2. С.149-416.
8. Удод О. А. Шкільна історична освіта як репрезентант політики пам'яті. *Національна та історична пам'ять. 2013. Вип. 8. С. 8-13.*
9. Ющишин О.І. Поняття національного характеру, ментальності і національної свідомості як інструмент культурологічного аналізу. *Наук. журнал. 2010. № 3. С. 221-227.*

*Стаття надійшла до редакції
08 листопада 2025 р*

ОСВІТА ЯК ЧИННИК СТАНОВЛЕННЯ МОРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ

УДК 37.015.31:17.022.1

КОЗІГОРА МАРІЯ

PhD за спеціальністю Психологія, старший викладач кафедри загальної педагогіки, психології та методики початкової освіти КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради